

doi: 10.3897/bgcardio.29.e112158

ФОКУС ВЪРХУ АРТЕРИАЛНАТА ХИПЕРТОНИЯ – „ТИХИЯТ УБИЕЦ“ АЛАРМИРА

По данни на Global Burden of Disease артериалната хипертония е основен единичен рисков фактор за преждевременна смъртност в световен мащаб с над 10.8 млн. смъртни случаи годишно. В допълнение се счита, че приблизително 50% от появата, развитието и достигането до фатални инциденти при коронарна болест

на сърцето, исхемичен и хеморагичен мозъчен инсулт, както и сърдечна недостатъчност могат директно да бъдат отнесени към наличието и лошия контрол на високото артериалното налягане. Картината се усложнява от все по-честото наличие на допълнителни съпътстващи рискови фактори, увреда на таргетни органи и вече реализирани сърдечно-съдови инциденти. Независимо от значимия прогрес в диагностиката, поведението и лечението над 1.5 млрд. хипертоници в световен мащаб имат систолно артериално налягане над 140 mm Hg при липсата на съществени географски различия в разпространението. Оптимизмът, свързан с редукция честотата на хипертонично обусловените съдови заболявания, отчетено в някои страни през 90-те години на XX в. и началото на настоящото столетие не намира естествено продължение в по-новите епидемиологични проучвания, сочещи тяхното ново нарастване дори в страни с висок икономически статус.

Посоченото мотивира централната тема на настоящия брой на списание „Българска кардиология“ – артериалната хипертония. На нея са посветени 5 материала под формата на оригинални разработки и научен обзор.

Глобалната инициатива на международното дружество по хипертония Май Месец за Мерене (MMM) е най-голямата насочена здравна кампания в световен мащаб с обхванати над 4 млн. индивиди. Основна цел е повишаването на осведомеността за повишеното артериално налягане и идентифициране на потенциални нови случаи, като кампанията е успешен инструмент за оценка на наличието, познанието, лечението и контрола на артериалната хипертония. България участва в кампанията от 2019 г. и в настоящия брой на списанието са публикувани първите резултати за страната ни. Няколко неща правят впечатление. При 3678 скринирани индивиди и средна възраст приблизително 60 г., около

70% е разпространението, познанието и лечението на артериалната хипертония в България. Сред пациентите, провеждащи системна терапия, е отчетен контрол на хипертонията от 48% при дефиниране на стойности под 140/90 mm Hg и 19.3% при стойности под 130/80 mm Hg. Сред индивидите, неприемащи терапия, при 669 (38%) се установяват стойности, надхвърлящи прага за диагностика при скрининга. При възприемане на артериалната хипертония като стойности над 140/90 mm Hg при измерванията или прием на антихипертензивна терапия това означава контрол от 35.6%. Най-висока пропорция нелекувана (50.6%) и неадекватно контролирана хипертония (58.6%) се установява сред мъжката част от участниците. Чрез идентифициране на почти две трети от цялата изследвана кохорта с възможност за новодиагностицирана или неконтролирана хипертония, нашите резултати потвърждават важността на кампаниите за скрининг на АН. Особено обезпокоителен е въпросът за контрола на артериалната хипертония при вече проведена системна терапия. Резултатите от анализа показват по-скоро формален елемент – висок брой приемащи терапия индивиди, при които контрол отсъства. В този аспект важността на съпътстващия рисков профил е от съществено значение и данните от кампанията позволяват допълнителни изводи. Успешно представеният сравнителен анализ с глобалните данни показва в пъти по-изразения неблагоприятен рисков профил като тютюнопушене, наднормено тегло и обезитет, алкохолна консумация, липса на физическа активност и т.н. при средна възраст на скринираните 40-50 г. За всеки от посочените фактори е отчетен ефект върху стойностите на систолното и диастолното артериално налягане. Както правилно сочат организаторите на кампанията от Българската лига по хипертония, резултатите от MMM би следвало да алармират обществото, медицинските специалисти и здравните институции за отчетените проблеми и да дадат начало на структурирани интервенции, започващи от ранна възраст с цел промяна на товара на сърдечно-съдовите заболявания в нашата страна.

На друг, по-малко изследван рисков фактор, като захарния диабет (ЗД) тип 1 и неговата връзка с артериалната хипертония е посветен авторския материал на д-р Т. Чалъкова и сътр. от Медицинския университет – Варна. Сред включени 124 болни с тип 1 ЗД и средна давност на заболяването 25 ± 8 г., авторите установяват достоверно по-високи стойности на систолното, диастолното артериално налягане и на пулсовото налягане при сравнение с контролирани по пол и възраст индивиди. Докладваният контрол сред посочената кохорта пациенти е 36% при стойности под

140/90 и 13% при стойности под 130/80 mm Hg, като при 30% от хипертониците с тип 1 ЗД липсват данни за лечение на хипертонията. Получените резултати почти напълно припокриват тези от MMM кампанията и авторите съвсем основателно акцентират върху необходимостта от постоянен скрининг за артериална хипертония и съпътстващи рискови фактори сред индивидите с тип 1 ЗД и адекватно лечение с оглед намаляване на бъдещи сърдечно-съдови инциденти.

Темата за COVID-19 и връзката с нарушената грижа при пациентите със сърдечно-съдови заболявания намира естествено продължение в авторския материал на проф. Груев и д-р В. Цанова, проследяващи честотата на профилактичните прегледи в амбулаторна кардиологична практика през 2021 и 2022 г. По-интересната част от материала представлява постковидния период, когато реално се установяват дългосрочните последици от нарушената продължителна грижа при хронични заболявания. Установява се персистиране на проблема с недобрят контрол на артериалното налягане, висока честота на ритъмно-проводна патология и неспецифични симптоми. Интересно би било посоченото да се съпостави и с други дългосрочни последици от заболяването, като динамиката в промяната на телесното тегло, гликемията, дислипидемията и т.н. Както авторите правилно заключават предстои тепърва да отчитаме резултатите от нарушената грижа в дългосрочен аспект.

Факторът време, оценен посредством траекториите на артериалното налягане е разгледан в материала на д-р Янева-Сиракова и сътр. Ясно дефинирани са периодите в човешкия живот, където се отчита по-изразена динамика, респективно промяна в риска от развитие на заболяване – юношество, перипартален период, менопауза и напреднала възраст. Оформянето на подобно познание е резултат от проведени дългосрочни проучвания, целящи оценка на динамиката на рисковия фактор – най-често артериална хипертония в голям хоризонт от време. Идентифицирането на потенциални фенотипове е предпоставка за индивидуализиран подход в инициацията на хигиенно-терапевтичен режим и специфични таргети, съобразени с етапите на въздействие. Подобно направление е изключително обещаващо именно с оглед на индивидуализация. Това, което знаем в настоящето, е промяната на артериалното налягане с възрастта, нещо видно и от фигурата от публикацията от MMM. Определено промените, свързани с изменения в артериалния еластичитет, настъпват към 50-годишна възраст, изразени клинично с повишаване на систолното и пулсовото налягане с напредване на възрастта. Множество от промените, свързани с процесите на застаряване – като когнитивни нарушения, промяна в бъбречната функция намират своето обяснение с незадоволителния контрол на артериалното налягане и съпътстващия рисков профил в средната част от живота, т.нар активен период. До каква степен насочени промени и търсене на специфични таргети – по-стриктни в този период и по-консервативни при напредване на възрастта и коморбидни

състояния биха променили друга траектория – тази на сърдечно-съдовите заболявания, е обект на съществен интерес, разгледано от авторите в публикацията.

На друг интересен въпрос – поведение при резистентна артериална хипертония е посветен материалът на д-р Точев и сътр. от УМБАЛ „Света Анна“, София. По същество са представени данните от внимателно дизайнирано и проведено едноцентрово проучване, показващо клиничния път и едногодишните резултати от проведена ренална денервация при пациентите с резистентна хипертония. Специален интерес представлява селекцията на пациентите, като са използвани серийно извънофисни техники за оценка на артериалното налягане – в началото и след терапевтична корекция. Основен акцент на публикацията е ефектът на проведената денервация не единствено върху средните стойности на артериалното налягане – офисно, домашно или амбулаторно 24-часово, но и върху редица по-нови показатели, позволяващи интерпретация на постигнатия контрол в рамките на 24-часов период – вариабилитет на артериалното налягане и товар на артериалното налягане. Посоченото има смисъл – увреждащият ефект на повишеното артериално налягане не е функция на моментна стойност, в този аспект товарът, носен от извънпрагови стойности в рамките на денонощието, би следвало да бъде проследим не само по отношение на фармакологичната терапия, но и при въвеждане на обещаваща методика като радиофреквентната аблация с оглед оценка ефикасността на процедурата. Обърнато е специално внимание и върху ахилесовата пета на методиката, а именно липсата на ясни предиктори за терапевтичен успех. Интересно е, че в настоящата серия 2 показателя – повишено нощно артериално налягане и понижено пулсово налягане, изглеждат предиктивни за терапевтичен успех. Материалът е особено актуален и в контекста на реимбурсацията на реналната денервация като метод за лечение при пациенти с резистентна хипертония в нашата страна, както и актуализираната клас II препоръка на Европейското дружество по хипертония за нейната употреба. Но внимание – селекцията и проследяването на пациентите е от ключово значение, нещо за което авторите на публикацията трябва да бъдат поздравени.

Извън централната тема в настоящия брой на сп „Българска кардиология“ читателите могат да намерят научен обзор „Прогностична стойност на митралния клапен пролапс и лекостепенната митрална регургитация при състезателни спортисти“ и три клинични случая, свързани с тромбоза в лява камера и периферна емболизация, сърдечен миксом и инфаркт на миокарда в млада възраст.

Надяваме се, че публикуваните материали ще представляват интерес и ще обогатят познанието и практиката на взискателните читатели на списанието.

*Проф. д-р Арман Постаджиян, дм
Отговорен редактор на брой 3/2023 г.
на сп. „Българска кардиология“*